

תפארת רפאל

מיסודו של הראשון לציון מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

עלון תורה והלכה לכל בני המשפחה

יוצא לאור ע"י תלמוד תורה ומפעלי חסד
"תפארת רפאל" עוסת שרה"
לשכת רפאל צייד בן פנחס ציל לשכת שרה צייד בן דניאל עליה

פְּרִשְׁתָּ: נח

עֶלּוֹן מִס': 1,822 | תשפ"א

ליקט וערך: הרב רפאל זבחי שליט"א
רב בק"ק "תפארת רפאל" תל-אביב

העלון נוסד בשנת תשמ"ה (1985)
בידי הרב שלמה זבחי שליט"א

על חטאים שבין אדם לחבירו, מעניש ה' בעולם הזה!

"כִּי מִלֵּאָה הָאָרֶץ תִּמָּס מִפְּנֵיהֶם וְהִנְנִי מִשְׁחִיתֶם אֶת הָאָרֶץ" (ו, יג) - הגאון הקדוש רבי אברהם אזולאי זצ"ל, סבו הגדול של מרן החיד"א זצ"ל, כתב בפירושו למסכת אבות על דברי המשנה: **"עֲשֵׂרָה דוֹרוֹת מֵאָדָם וְעַד נח, לְהוֹדִיעַ כְּמָה אַרְךְ אַפִּים לִפְנֵיו, שְׁכַל הַדּוֹרוֹת הֵיוּ מְכַעֲסִין וְכֵאֵין עַד שֶׁהֵבִיא עֲלֵיהֶם אֶת מֵי הַמַּבּוּל"**. (אבות פ"ה מ"ב) ונשאלת השאלה: אם עשרה דורות הכעיסו, מפני מה ניתך הזעם רק על דור המבול עד לכליון חרוץ? והשיב, שהתירוץ טמון בלשון המשנה: **"עֲשֵׂרָה דוֹרוֹת הֵיוּ מְכַעֲסִין וּבָאִים - לִפְנֵיו"**, חטאים היה בדברים שבין אדם למקום, בהם מאריך הבורא אפו, ונותן ארכה לתשובה, ולבסוף לא ימלט איש מדינו - מה לו לרדוף אחר האדם אם בסופו של דבר יתייצב האדם לפניו! אבל דור המבול השחית דרכו בחטאים שבין אדם לחבירו, ככתוב **"וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חַמְסִים"**, ובהם אין הקדוש ברוך הוא ממתין עד לגיהנם, ומעניש בעולם הזה!

יסוד זה השריש בנו גם החפץ חיים זצ"ל, וסיפר מקרים שאירעו לעיניו. לדוגמה, מקרה מזעזע שאירע בימי נעוריו. אלמנה התגוררה עם ילדיה באגף דירתו של יהודי אמיד. בכל כוחה עמלה לפרנס את ילדיה, חסכה מעט לתשלום שכר הדירה אך לא עלה בידה להשלים את כולו. היקשה בעל הבית את ליבו, ודרש ממנה לפנות את הדירה. והימים ימי החורף הנורא, השלג כיסה את עין הארץ והכפור המקפיא הצמית. התחננה שיניח לה עד בוא האביב, הבטיחה שתפרע את חובה לשיעורין, אך הוא הקשיח ליבו והסיר את הרעפים מגג האגף. הקור הנורא חדר פנימה ואילץ את האלמנה להימלט מהדירה הקפואה עם פעוטותיה ולבקש מחסה באשר תמצא. העיירה רעשה וגעשה, הכל גינו והוקיעו את המעשה המחפיר, אבל ידם קצרה מעשות דבר. אנשים רחמנים אספו את המשפחה לביתם, ושטף החיים הקהה את רושם המאורע עד שהתפוגג ונשכח. **אבל החפץ חיים לא שכח**. נצר את המאורע בליבו ואמר לנפשו: הרי התורה הקדושה הזהירה שלא לצער אלמנה, וכתבה על כך עונש נורא - הייתכן שאותו אדם יצא פטור בלא כלום? עברו עשר שנים, ולפתע נשמע הקול שאותו אדם ננשך בידי כלב שוטה וחלה בכלבת, החל לנבוח ככלב ומת בייסורים קשים ומרים לאחר שבועות של כאבים נוראים!

ועוד סיפר: מעשה בקצב גברתן ואלים, שעלה הגורל של בנו יחידו לשרת בצבא הצאר עשרים וחמש שנה. מה עשה, עלה לבית המדרש וחטף בן ישיבה, שיחד את הממונה ומסרו לצבא תחת בנו! ושוב: הכל התמרמורו וסלדו, אך ברבות הימים שכחו, מלבד החפץ חיים. הוא עקב אחר אותו קצב שלושים שנה, לראות מה יהא בסופו. חלפו שלושים שנה, הקצב הזדקן, ובנו עזר על ידו באיטליז. שלח את בנו לרכוש שוורים לשחיטה, הלך בנו ועבר בכפר אחד באיזור הביצות, יתוש ארסי עקצו והוא חלה במחלת האבעבועות השחורות, המדבקת והקטלנית. התרחקו ממנו הכל, והוא מת בייסוריו מנודה ומבודד. אף אנשי החברה קדישא פחדו לטפל בו פן יידבקו במחלתו. והיה מוטל בבזיון עד שאביו - אותו קצב - בשנות זקנותו, הוכרח לעסוק בעצמו בקבורת בנו יחידו והורידו במו ידיו אלי קבר! כך תובע הבורא יתברך עונש שבין אדם לחבירו, ואינו ממתין בעונשם לעולם הבא!

אלה תולדת נח נח (ו, ט) - 3 פעמים מוזכר נח בפסוק זה. שלשה עולמות ראה (בנין, חורבן, בנין); שלש מידות היו לו (צדיק, תמים, את ה' התהלך), ושלשה בנים היו לו (שם, חם, יפת).

את-שם את-חם ואת-יפת (ו, י) - נח לימד את העולם דרך ראויה בעבודת ה'. את שם - לזכור תמיד את ה', כנאמר: "שויתי ה' לנגדי תמיד", את חם - לקיים המצוות בהתלהבות ובחום, ואת יפת - לעשות מעשים יפים ומתוקנים בעיני אלוקים ואדם. (רבי בונים מפשיסחא)

קץ כל-בשר בא לפני (ו, יג) - רמז הקדוש ברוך הוא לנח על המבול הבא שימשך 190 יום כמנין קץ, ארבעים יום מטר, ומאה וחמשים יום גברו המים. (בעל הטורים)

צהר תעשה לתבה (טו, טז) - בזוהר מובא, שנח מרמז על שבת, מלשון מנוחה. והשבת גם מגינה על האדם מהמבול שבעולם. צהר בגימטריה 295, תבה בגימטריה 407, יחד יוצא 702 כמנין שבת. אם עושים צוהר לתבה, להכניס האור לבית, תהיה בחינת שבת, המצילה מפני המבול. (אבני אזל)

תרח הוליד את-אברם (יא, כז) - אברהם אבינו היה בן נ"ח (58) בשעה שנפטר זקנו נח.

אל ה"חפץ חיים" נכנס פעם יהודי אחד, כדי להראות לו את צוואתו שכתב, ובה כתב הוראות על חלוקת רכושו לאחר מלאות ימיו ושנותיו. ראה הרב שאת ספריו הקדיש לשיבה ואת כספו הרב ציוה לתת לבניו שלא הלכו בדרך התורה. חייך החפץ חיים ואמר: עליך לכתוב את ההפך. כסף הרי לא חסר לילדיך, אבל ספרי קודש אין להם. את הספרים הקדש לילדיך, אולי יחזרו בתשובה בזכותם. אך לשיבה אין מחסור בספרים אבל כסף חסר לה...

שבון

מושגים ביהדות

בז' בחשוון שהוא 15 יום אחר חג הסוכות, מתחילים בארץ ישראל **שאלת גשמים** (פרך עלינו) בברכת השנים בתפילת שמונה עשרה. הסיבה לכך היא שלא רצו שיחלו גשמים לרדת בטרם כל העולים לרגל לירושלים בסוכות יעברו את נהר פרת.

בט' בחשוון ה'פ"ה, נסתלק **רבנו אשר ב"ר יחיאל, הרא"ש**. במהלך חייו נאלץ הרא"ש להגר לספרד, ולמרות היותו אשכנזי הוא מונה לראש ישיבה בטולדו והוכר כגדול הדור. פסקיו משמשים כאחד היסודות של ה'שולחן ערוך'.

בי"א בחשוון ב"ר"ה, נסתלקה **רחל אמנו ע"ה** בעת לידת בנימין בן יעקב. היא נטמנה על אם הדרך, בדרכה לאפרת. על דעת רוב, קבורתה במקום הקרוי 'קבר רחל' הנמצא סמוך ל'בית לחם' של היום וישנן עדויות של למעלה מ-1,700 שנה על כך. אולם על פי אזכור מקום קברה בספרי הנביאים, "קברת רחל בגבול בנימין, בצלצח" (שמואל א י') מקום קבורתה נמצא בקבר בני ישראל אשר בנחלת שבט בנימין מצפון לירושלים, באזור בנימין של ימינו. וסתירה זו הובאה כבר במדרש בראשית רבה.

סיפור השבוע

"תחתים שנים ושלשים" (ו, טז)

בבנין ברחוב אלקנה בירושלים שבו התגורר **מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל**, המקלט שבבנין שימש כבית כנסת, מרן זצוק"ל התגורר בקומה הראשונה (כספרייתו מכוונת מעל בית הכנסת שהיה שטחו קטן), והגאון הגדול רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל - ראש ישיבת "פורת יוסף" היה גר בקומה השניה מעליו. באחד הימים שאל מי ממקורביו של הגאון **רבנו בן ציון אבא שאול זצ"ל**: האם לא מפריע לרב שגר מעל בית הכנסת? נענה הרב ואמר: יותר מפריע לי שאני גר מעל ביתו של חכם עובדיה שהוא בבחינת ספר תורה מהלך!...

מעשה ידוע, שפעם אחת כשעלה מרן רבינו על סולם על מנת לחפש ספר מסויים, ועיין בו, ומכיון שהיה שקוע בתורה כהרגלו, כשבא ללכת שכח שהוא על הסולם, מעדו קרסוליו, נפל ארצה ונחבלה ידו. מששמע כן ידיד נפשו הגאון **רבי יוסף שלום אלישיב זצוק"ל**, קרא את חתנו **רבי יצחק זילברשטיין שליט"א** (רבה של שכונת רמת אלחנן בבני ברק), וילכו שניהם יחדיו לקיים מצות ביקור חולים אצל מרן זצוק"ל, והנה הגרי"ש אלישיב אשר היה ידוע כקצרן בדיבורו, יצא הפעם מגידרו וישב ושוחח עם מרן בדברי תורה שעה ארוכה, כך שנמשכה הפגישה מעל לשעה. כשיצאו מן הקודש, הביע חתנו את תמיהתו בפניו, מה ראה כבודו לנכון לצאת מגידרו ולהאריך בדיבור? ענהו הגרי"ש אלישיב ואמר: נכון, אמרת ששינית ממנהגי, אך הוכרתי לעשות כן עבור גאון זה שנחבל ונחלה בגודל אהבתו את התורה, שכך הווה עובדא, שנתחדש להגאון הרב עובדיה חידוש בהלכה, וכאשר מצא שכיוון לדבריו של אחד מגדולי הפוסקים, שכח היכן הוא נמצא, ומיהר עם הספר לכתוב את דבריו של אותו פוסק, ונפל ונחבל. האם לאיש אשר כזאת, שאהבת התורה בוערת כאש בקירבו ובאהבתה ישגה תמיד, לא ראוי להאריך בדיבור!?

יוסיף חכמה

לימוד מוסר מבעלי חיים

חז"ל אומרים (עירובין ק): שאלמלא ניתנה תורה, היינו יכולים ללמוד גזל מנמלה, עריות מיונה וצניעות מחתול. נמלה שלקחה גרגר חיטה והניחה אותו בצד, ובעודה הולכת לקרוא לחברותיה שתעזורנה לה לסחוב אותו, הגיעו נמלים אחרות, מקן אחר, והריחו את הגרגיר וזיהו כי הוא שייך לנמלה אחרת - הן לא תיגענה בו! זהירות! זה גזל! את איסורי העריות ניתן היה ללמוד מזוג היונים, שאינם מחליפים את בני זוגם! וצניעות ניתן היה ללמוד מהחתול שמתפנה בצניעות.

על פי זה, מבאר הגאון מוילנא זצ"ל את לשון הרבים שבפסוק **"נעשה אדם"**: מכל הנבראים, מהנמלה, מהיונה, מהחתול ועוד, אפשר **"לעשות"** אדם! הן יכולות ללמד את האדם מידות טובות והנהגות. וכמו שאומר הכתוב (איוב לה, יא) **"מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמו"**.

יהודי מצרפת, שעוסק בחקר בעלי חיים באוניברסיטה סיפר להגאון **רבנו בן ציון מוצפי שליט"א**: עשו מחקר על דגים. בנו אקווריום ענק, בגודל של חדר שלם, הכניסו לתוכו סוגים שונים של דגים ועקבו אחריהם. באחד הימים הכניסו לאקווריום קבוצה של דגים טורפים, לא לפני שבנו במרכז האקווריום מחיצת זכוכית אטומה, להפריד בין הדגים הטורפים לבין יתר הדגים. ראש הלהקה של הדגים הטורפים רצה להפגין את כוחו, והסתער על הדג ששחה מעבר למחיצה. כמובן, הוא התנגש בזכוכית וספג מכה קשה. אך הוא לא ויתר! הוא שחה בעוצמה חזקה יותר, מתוך נחישות גדולה להצליח, והפעם ספג מכה קשה יותר. כך השאירו את המחיצה למשך מספר ימים, במהלכן ניסו הדגים הטורפים לטרוף את הדגים האחרים, אך כל נסיון הסתיים במכה עצמית. לאחר תקופה הוציאו את המחיצה המפרידה, וראה זה פלא: הדגים הטורפים לא ניסו לטרוף את הדגים האחרים! מדוע? הם למדו שכל נסיון נגיעה בהם - מסתיים במכה עצמית כואבת! **הרי לנו לימוד מוסר מדגים!** זה מסוכן לגעת בזולת, זה כמו לגעת באש! הקב"ה נתן חכמה לבעלי החיים, כל אחד והתכונה המיוחדת לו, ונתן חכמה בלב האדם ללמוד מהם.

יוסיף דעת

חודש חשוון

שמו המלא של החודש כפי שהוא נקרא בפי חז"ל הוא מרחשוון (וכך הוא משמש בהלכות שונות, למשל: דיני גט), אך כיום רבים נוהגים לקרוא לחודש בקיצור, "חשוון". בתנ"ך החודש נקרא **"ירח בול"**, כמו שנאמר בפסוק: **"ובשנה האחת עשרה בירח בול הוא החדש השמיני, כלה הבית לכל-דבריו ולכל-משפטו..."** (מלכים א' ו' לח). **רש"י מפרש שם**: "הוא מרחשוון שהעשב בלה בשדה ובוללין לבהמה מן הבית". **רד"ק מפרש**: "נקרא כן מפני הגשמים שמתחילין בו, עניין מבול". **בילקוט שמעוני מובא** מדרש המסביר את הורדת האות "מ" מהמילה מבול בכך שעם בניית בית המקדש פסקו גשמי הזעף שירדו עד אז.

"אזכרה ימים מקדם" - במשך שנים רבות היה **מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל** מוסר שיעור בתורה ובהלכה בקביעות במוצאי שבתות בבית הכנסת "עולי משהד" בבני ברק למאות אברכים ובעלי בתים אשר היו מגיעים מכל קצוות האזור וצובאים על דלתות וחלונות בית הכנסת. משיעור זה בבית הכנסת "עולי משהד" נוסד שיעור התורה הגדול בתבל, שמסר מורנו ורבנו עט"ר מרן זצוק"ל עשרות בשנים במוצאי שבתות. זכינו ומורנו ורבנו הראשון לציון הגאון רבי **יצחק יוסף שליט"א** ממשיך את השיעור בכל מוצאי שבת. (ביהכנ"ס היזדים, לווין, רדיו מורשת, ורדיו קול חי). **בתמונת: הרב שלמה זביחי שליט"א**, נהגו ועוזרו של מרן דאז, מפלס את דרכו של מרן זצוק"ל למסירת השיעור הקבוע בבית הכנסת "עולי משהד" במרכז בני ברק.

אמרת השבוע

"חיים של בטלה - כמוהם כמוות בטרם עת." (רבי אריה לויין)

הלכות הדלקת נרות שבת

- א. מצוה מדבריי סופרים להדליק נר בערב שבת ויהא זהיר במצוה זו ולעשותו נר יפה דאמר רב הונא: הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים. וראוי לאשה להתפלל אחר ההדלקה שהש"ת יתן לה בנים תלמידי חכמים מאירים בתורה, כי בשעת עשיית המצוה התפלה נשמעת יותר. הדלקת נר בשבת היא חובה על כל בית בישראל. ובין האנשים ובין הנשים חייבים להיות בבתיהם נר דלוק בשבת, אלא שהנשים מצוות על זה יותר מן האנשים. מפני שהן עקרות הבית ועוסקות בצרכי הבית, וגם הן מצויות בבית. לפיכך מי שמתגורר בגפו, כגון אלמן, מברך ומדליק על הנרות שמדליק בביתו.
- ב. מעיקר הדין די להדליק נר אחד, לכבוד שבת. מכל מקום מנהגינו להדליק לפחות שתי נרות כנגד זכור ושמור, וכל המרבה בנרות לכבוד שבת הרי זו משובת. ויש הנוהגות להדליק שבעה נרות או יותר. ויש מדליקות נרות כמספר הנפשות של בני הבית. וכשנולד ילד מוסיפים עוד נר.
- ג. אשה שהדליקה נרות שבת, ואחר מספר רגעים מההדלקה כבו הנרות מהרוח וכיוצא בזה, אם ברור לה שעדיין לא שקעה החמה צריכה לחזור ולהדליק הנרות בלי ברכה, ואם חוששת שכבר שקעה החמה לא תדליק הנרות מחשש חילול שבת. ואם קיבלה שבת בפירוש, או שהיא מבנות אשכנז הנוהגות לקבל עליהם שבת בהדלקה, תאמר לבני הבית שלא קיבלו עליהם שבת להדליק את הנרות (קודם שקיעה). ומכל מקום מעיקר הדין אם כבו הנרות אינו זקוק להדליקם.
- ד. ראוי לכתחילה ללבוש בגדי שבת קודם ההדלקה, ואשה נשואה הנוהגת לילך בביתה בגילויי שערות ראשה, צריכה לכסות הראש בעת ברכת הנרות. ואם היא לובשת פאה נכרית, אף על פי שמן הדין אסור לאשה נשואה לצאת לרשות הרבים בפאה נכרית, מכל מקום בבית מותר, ולכן יכולה לברך על הנר וכל הברכות כולם, כשהיא לובשת פאה. ומנהג יפה לתת כסף לצדקה קודם ההדלקה. מעיקר ההלכה אין חובה כלל על הבנות הרווקות הסמוכות על שולחן הוריהן להדליק נרות שבת.
- ה. טוב שהאיש יעסוק בתיקון הנרות, שיניח הנרות בפמוט, וכדו'. ויש נוהגים שהבעל מדליק את הנר בלי ברכה, ומכבה מיד, כדי להכניסו שידלק היטב. מי שאין אשתו מדליקה מאיזו סיבה, חייב להדליק נרות שבת ויו"ט, ולברך עליהם.
- ו. בחור הלומד בישיבה עם פנימיה צריך להדליק נרות שבת בחדר השינה שלו. וצריך שהנרות יהיו גדולים שיעור שכאשר יחזור מסעודת ליל שבת ישארו דלוקים. ובעת שמדליק הנרות יברך לפני ההדלקה, ואם יש בחדר כמה בחורים הישנים שם, האחד ידליק בתורנות, והאחרים ישמעו ויצאו ידי חובתם. ואין הבדל בזה אם ההורים נמצאים בארץ או בחו"ל.
- ז. הברכה צריכה להיות קודם ההדלקה, שאפילו לדעת האומרים שקבלת שבת תלויה בהדלקת הנרות, אין האשה מקבלת שבת בברכה, אלא עד שתסיים הדלקת כל הנרות שברצונה להדליק לכבוד שבת. וממילא דין הדלקת נרות בערב שבת ככל שאר המצוות שמברכים עליהם עובר לעשייתן. דהיינו קודם עשייתן. כדאיתא בפסחים (ז). וכן פסק הרמב"ם בזה הלשון: וחייב לברך קודם ההדלקה, בא"א אמ"ה אקב"ו להדליק נר של שבת. ולדעת הרמב"ם (סוף פרק ג מהלכות אישות) אם בירך אחר עשייתן ברכה לבטלה היא. ולכן אשה המברכת לאחר ההדלקה נכנסת בספק ברכה לבטלה לדעת מרן השולחן ערוך. ואף שהאשכנזים נוהגים כדברי הרמ"א לברך אחר ההדלקה, מנהג הספרדים לכל עדותיהם לברך קודם ההדלקה, על פי דעת הגאונים והרמב"ם והשולחן ערוך, ואין לשנות מהמנהג. ומה שראינו בכמה קהילות שגם הספרדים נהגו כדעת הרמ"א, עשו כן על פי הוראות רבני האשכנזים, שלא טוב עשו בעמם להורות לספרדים נגד דעת מרן השולחן ערוך, ולכן יש להחמיר ולחזור למנהג הקדום של הספרדים, לברך קודם ההדלקה. ומצוה להודיע דין זה בשיעורי תורה, להודיע לעם שכן דעת רבותינו הפוסקים הראשונים. ואין לשנות מדבריהם כלל.

הזמנים לפי לוח "אור החיים" המבוסס על פסקי מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

ירושלים	תל אביב	חיפה	באר שבע
5:43	5:40	5:40	5:42
6:33	6:30	6:30	6:32
7:10	7:07	7:07	7:10

עלון השבוע לעילוי נשמת הצדקת
מרת זוהרה בת אסתר אוטמזגין ע"ה
נפטרה ב-ט' חשוון תשע"ד - ת.ג.צ.ב.ה.
ולהצלחת כל משפחת אוטמזגין ה"ו

פְּרֶשֶׁת הַשְּׁבוּעַ

נח
במוצ"ש בא"י בערבית
'בְּרַךְ עֲלֵינוּ'
הַפְטָרָה
'דְּנִי עֲקָרָה'
'ישעיה נד'

תלמוד תורה לנשים
שיעורי תורה ויהדות לבנות
כלל ובנות מדרש
בגדים תורניים
קידוש החוקים
מכון הנצחית ספרים וחקי סתבי יד
הצגה לחזנות החיילים במהלך
עזרת למוקדים
חידושי תורה לנשים חרדיות
מוקד עולמי לאמירת החיילים
שמעון תדמי